

2. Протиерозійні заходи розраховуються на зливи і стік талих вод з повторюваністю раз у 5, 10, 20 років, але інколи випадають зливи або стік талих вод з повторюваністю раз у 50-100-150 років. В цьому випадку водна ерозія буде неминучою. Безумовно, історія землеробства Лісостепу налічує багато випадків екстремальних природних явищ, які викликали водну ерозію.

3. Інтенсивне використання орних земель без органічних добрив дає дефіцитний баланс гумусу з щорічними втратами його в Одеській області 0,5 т/га. Загальновідомо, що природний процес ґрунтоутворення йде зі швидкістю 0,1 мм за рік і в перерахунку становить 120 кг/га. В.В. Медведєв (ННЦ «Інститут агрохімії і ґрунтознавства імені О.Н. Соколовського», м. Харків) вважав нормою втрат ґрунту за водної ерозії 2-2,5 т/га, а задовільною з щорічними втратами вище норми у 1,5-2 рази. Вважаю, що на слабоеродованих полях «ДГ Новоселівське» змив ґрунтів з талою водою та з атмосферними опадами існував і був визначений ще Авчинніковим В.А, ґрунтознавцем з великим досвідом роботи в Одеській філії «ДУ Інститут охорони ґрунтів України» за часів його експедицій і практичної роботи.

УДК : 633.11(323):631.5

ГОРБАЧУК Микола , студент 2 курсу спеціальності 201 «Агрономія»

Науковий керівник: **ХОМОВИЙ Михайло Миколайович**, кандидат с.-г. наук,

доцент кафедри землеробства, ґрунтознавства та захисту рослин

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

м. Кам'янець-Подільський

ВЕЛИЧИНА УРОЖАЙНОСТІ СОРТІВ ГОРОХУ ЗАЛЕЖНО ВІД ПОПЕРЕДНИКІВ

Підбір сучасного сорту для вирощування за інтенсивної технології є одним із шляхів збільшення врожайності гороху. Несприятливі ґрунтово-кліматичні умови деяких років обумовлюють і зменшують його продуктивність. У виробництві тривалий час сортовий склад гороху був представлений переважно

середньо та високорослими рослинами, із листочковим морфологічним типом, які переростали у вологі роки, а це призводило до передчасного їх вилягання й розвитку хвороб, унаслідок цього відбувалося різке зниження урожайності та якості зерна. Основною перевагою вусатих форм гороху є те, що за рахунок сильно розвинених та міцно зчеплених між собою вусів у посівах створюються умови для доброї аерації і освітлення нижнього ярусу рослини. Існувала думка, що сорти безлисточкового типу не зможуть забезпечити урожайність на рівні звичайних. Результати вирощування показали, що нові сорти безлисточкового типу не поступаються кращим листочковим та існуючим стандартам [5]. Як відзначає В. І. Січкарь із співавторами, за даними фізіологів, листкові форми є більш продуктивними, ніж вусаті, проте підвищена їх стійкість до вилягання значною мірою компенсує незначне зменшення продуктивності та забезпечує їм перевагу в агроценозах у порівнянні з іншими формами. Більше того, сучасні безлисточкові сорти переважають за зерновою продуктивністю листкові.

Інтенсифікація сільськогосподарського виробництва в останні десятиліття в основному зводиться до подолання суперечностей між вимогами сортів до умов вирощування та можливостями їх забезпечення.

На сьогоднішній день сорт є найбільш доступним і економічним засобом підвищення продуктивності сільськогосподарських культур [4].

Науковці нашої країни розробили інтенсивні технології вирощування гороху. Застосування даних технологій дає змогу отримувати високі врожаї зернових та свідчить про можливість значного збільшення їх виробництва в найближчі роки.

Враховуючи дані літератури, слід зазначити, що новий високоврожайний сорт є саморегульованою біологічною системою, яка при однакових енергетичних витратах на створення сприятливого агросередовища забезпечує більший урожай і кращу якість ніж раніше районований сорт. У міру створення та районування нових більш урожайних сортів необхідно проводити сортозаміну та застосовувати технологію вирощування, розроблену для нового сорту, з метою максимального використання його біологічного потенціалу.

Мета досліджень. Метою досліджень було проаналізувати вплив попередників і сортових властивостей на продуктивність рослин гороху.

Урожайність гороху залежить як від сорту, так і від попередника, місця культури в сівозміні, підготовки ґрунту та насіння, строків сівби та глибини загортання насіння, догляду за посівами, методів і форм боротьби зі шкідниками та хворобами. [3].

Існує багато, часто протилежних, думок вітчизняних і зарубіжних учених про предків гороху і про нього як про предка інших культур. Деякі вчені вважають, що горох не дуже вимогливий до своїх попередників і переносить вирощування на одному місці кілька років. При цьому рекомендується вносити достатню кількість мінеральних добрив і використовувати комплексну систему захисту рослин від шкідників, бур'янів і хвороб. Практикується також монокультура гороху [5].

Інші вчені дотримуються протилежної думки: горох дуже вимогливий до попередників і сам є хорошим попередником для інших культур. Не можна висівати горох на поле раніше ніж через 2-3 роки через накопичення шкідників і хвороб, а також токсичних речовин, які виділяються кореневою системою і знижують швидкість росту і розвитку рослин [6].

Добрими попередниками гороху є озимі зернові [6], які залишають поля чистими від бур'янів і достатньою кількістю вологи та поживних речовин. Горох може поглинати вологу та поживні речовини з глибших за озимі шарів ґрунту, тому в районах з недостатнім зволоженням горох краще розміщати після озимих культур [2].

Високі та стабільні врожаї зерна гороху отримують навіть при розміщенні після ярих колосових. Серед найкращих попередників гороху є також кукурудза [1], якщо під час вирощування не застосовували гербіциди з групи триазинів .

Поганими попередниками гороху вважають соняшник, рицину, суданську траву та сорго, які висушують ґрунт. До цієї ж групи належать багаторічні бобові трави, однорічні бобові культури, які мають спільні з горохом захворювання.

Результати досліджень. За результатами досліджень найвищий урожай гороху отримано у 2023 р. за умови сівби культури після кукурудзи на зерно насінням сорту Мадонна (табл.1).

Таблиця 1

Урожайність гороху залежно від агротехнічних факторів, т/га

Попередник	Сорт	2022 рік	2023 рік	2024 рік	В середньому
Кукурудза на зерно	Мадонна	3,42	4,21	4,05	3,89
	Отаман	3,27	4,08	3,90	3,75
Цукрові буряки	Мадонна	3,27	3,79	3,78	3,61
	Отаман	3,07	3,43	3,50	3,33
Соняшник	Мадонна	3,09	2,91	3,25	3,08
	Отаман	2,92	2,76	2,99	2,89
НІР 0,05		0,01	0,14	0,12	0,09

У середньому за три роки урожайність гороху сорту Мадонна була в межах 3,42 – 4,21 т/га. Кліматичні умови 2023 року сприяли підвищенню врожайності на 0,16 т/га за такої ж технології вирощування у 2024 році та на 0,79 т/га порівняно з 2022 роком. Розміщення посіву після кукурудзи на зерно вплинуло на врожайність цього ж сорту на 0,28 т/га більше, ніж при розміщується після цукрових буряків і на 0,81 т/га більше від попередника соняшнику.

Список використаних джерел:

1. Баташова М. Перспективи використання генетичного різноманіття в сучасній селекції гороху. Збірник наукових праць міжнародної науково практичної конференції "Селекція, насінництво, технології вирощування круп'яних та інших культур : досягнення і перспективи" 25-26 квітня 2016 р. Подільський державний аграрно-технічний університет. Тернопіль. Крок. 2016. С. 76-77.

2. Гончар Т.М. Удосконалення технології вирощування гороху на зерно в умовах правобережного Лісостепу України: Дис. канд. наук 06.01.09. - К., 2008. 250 с.
3. Дворецька С.П., Рябокінь Т.М., Єфіменко Г.М. Особливості формування елементів продуктивності рослин гороху залежно від рівня інтенсифікації технології вирощування культури. Збірник наукових праць "ННЦ Інститут землеробства НААН". 2014. Випуск 3. С.56-66.
4. Камінський В.Ф., Дворецька С.П., Костина Т.П. Вплив погодних умов та системи підживлення на формування продуктивності сортів гороху. Збірник наукових праць ННЦ «Інститут землеробства УААН» Київ: ВП «Едельвейс», 2012. Вип. 3-4. С. 82-90.
5. Солонина Є. Україна зібрала історичний максимум зерна: що стоїть за рекордом URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-vrozhay-zerno-tsinyfermery-kytay/31497112.html>.
6. Хухлаєв І. І., Коблай С. В., Січкарь В. І. Урожайність сортів гороху за умов посухи. Збірник наукових праць селекційногенетичного інституту – національного центру насінництва та сортовивчення. Одеса. 2014. Випуск 23 (63). С. 65-72.